

INDUSTRIJA NAFTE, DERIVATA NAFTE I GASA

1,00

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Ukinuti Uredbu o ograničenju visine cena derivata nafte	2022			✓
Uvesti markiranje derivata koji se prodaju plovilima u domaćem saobraćaju.	2021			✓
Ponovo uvesti refakciju akcize na gorivo koje se koristi u domaćem vodnom saobraćaju.	2021			✓
Primeniti opštu stopu PDV-a od 20% na potrošnju CNG-a i uvesti adekvatni nivo akciznog oporezivanja, radi eliminisanja efekata povlašćenog tretmana CNG-a u odnosu na ostala pogonska goriva.	2021			✓
Smanjiti nivo akciznog oporezivanja za TNG u cilju povećanja potrošnje ovog derivata.	2021			✓
Zaključiti bilateralne sporazume o pravu transportera na povraćaj PDV-a na gorivo kupljeno u Srbiji sa Bugarskom, Turskom, Grčkom, Severnom Makedonijom i Crnom Gorom, kao i sa ostalim zemljama čiji kamioni koriste Srbiju kao tranzitnu zemlju.	2021			✓

STANJE

U 2022. godini Sektor nafte i gasa je odlikovao stabilni oporavak od disbalansa izazvanih pandemijom COVID-19, budući da je globalna potražnja za energijom ponovo porasla. Iako je usledio postepeni oporavak cena nafte od najnižih vrednosti iz prethodne godine, situacija je ostala nestabilna zbog geopolitičke situacije koja je doprinela neizvesnosti na tržištu.

Cena sirove nafte Brent u 2022. godine dostigla je svoj maksimum od 122,01 USD/bbl u junu. Nakon toga, usledio je pad cene, da bi u decembru pala na svoj minimum od 76,10 USD/bbl za 2022. godinu. Prosek cene u 2022. godini iznosio je 100,93 USD/bbl, što je za 30,07 USD/bbl više od prosečne cene u 2021. godini.

U sektoru energetike aktuelni su napori ka tranziciji prema čistijim i obnovljivim izvorima energije, vođeni brigom za zaštitu životne sredine i globalnim aktivnostima u borbi protiv klimatskih promena. Međutim, fosilna goriva i dalje dominiraju u energetsom miksu, a nafta i gas su i dalje ključni za zadovoljavanje globalne potražnje za energijom. U nastavku tranzicije ka čistijim izvorima energije, industrija nafte i gasa će igrati vitalnu ulogu u ispunjavanju globalnih energetskih potreba dok istražuje zelenije alternative. Dodatno, sa rastom potražnje za energijom, razumevanje novih trendova i izazova koji se javljaju u sektoru nafte i gasa postaje ključno za dalji ekonomski napredak.

Ograničenje cena motornih goriva u Republici Srbiji, koje je po prvi put propisano 10. februara 2022. donošenjem Uredbe o ograničenju visine cena derivata nafte radi sprečavanja negativnih efekata nastalih usled globalnih tržišnih poremećaja, ostalo je na snazi i u 2023. godini. Takođe, Uredba o privremenoj meri ograničavanja cene gasa i nadoknadi razlike u ceni prirodnog gasa nabavljenog iz uvoza ili proizvedenog u Srbiji u slučaju poremećaja na tržištu prirodnog gasa je produžavana i u 2023.

Prema podacima Agencije za energetiku Republike Srbije, ukupna potrošnja sirove nafte i poluproizvoda iz domaće proizvodnje, uvoza i zaliha u 2022. godini je bila oko 4,087 miliona tona, što je za 3,6% više nego 2021. U 2022. godini proizvedeno je oko 0,824 miliona tona sirove nafte (20,2% od ukupne potrošnje), a 3,263 miliona tona (79,8%) je obezbeđeno iz uvoza.

Ukupna potrošnja motornih goriva u 2022. bila je oko 2,8 miliona tona, što je za oko 8% više nego u prethodnoj 2021. U strukturi potrošnje motornih goriva, benzini su učestvovali sa 16,3%, gasna ulja sa 78,3%, TNG – autogas sa 4,3%, a CNG sa 1,0%. Ukupna potrošnja benzina je povećana za 5,1%, u odnosu na 2021. godinu, potrošnja gasnog ulja evro dizel je veća za 9,9%. Potrošnja ekstra lakog evro L gasnog ulja veća je za 3,7%, dok je potrošnja tečnih naftnih gasova, uključujući i autogas, manja za 9,6%.

Ukupna godišnja proizvodnja prirodnog gasa, koja je

isporučena u transportni i distributivni sistem u 2022. je bila 2.070 GWh, što je manje za 12,0% od proizvodnje u prethodnoj godini. U 2022. je iz uvoza, domaće proizvodnje i podzemnog skladišta, za potrošnju bilo raspoloživo ukupno 36.158 GWh, a potrošeno je 28.203 GWh prirodnog gasa. Najveći deo prirodnog gasa (23.786 GWh) je obezbeđen uvozom iz Ruske Federacije po dugoročnom ugovoru. Domaćom proizvodnjom od 2.069 GWh je u 2022. godini moglo da se zadovolji samo 7,3% potreba, što predstavlja smanjenje u odnosu na prošlu godinu kada je iz proizvodnje moglo da se zadovolji 7,9% potreba. U 2022. nije bilo izvoza gasa.

POBOLJŠANJA

Napravljen je značajan napredak u promovisanju projekata obnovljive energije, kao što su energija vetra i solarna energija.

Posvećenost diversifikaciji energetskog miksa u skladu je sa globalnim trendom ka čistijim energetskim alternativama, obezbeđujući održivu i ekološki prihvatljivu budućnost.

Aktivno se radi na smanjenju emisija i promovisanju energetske efikasnosti u sektoru, kao i na usvajanju naprednih tehnologija.

Prelazak na obnovljive izvore energije zahteva pažljivo planiranje i ulaganja u infrastrukturu, uz balansiranje potreba za proizvodnjom nafte i gasa.

PREOSTALI PROBLEMI

Ograničenje cena naftnih derivata u Republici Srbiji u 2022. i 2023. godini negativno je uticalo na poslovanje kompanija koje obavljaju aktivnosti prodaje naftnih derivata. Pored

stabilizacije globalnog i regionalnog tržišta i cena derivata, ukidanje regulisanja cena u Republici Srbiji nije razmatrano.

Poseban problem u okviru ograničenja cena naftnih derivata u Republici Srbiji predstavlja Uredbom fiksirana netržišna cena evrodizela za registrovana poljoprivredna gazdinstva, određena kao obavezujuća za jednog dobavljača na tržištu, koja je dovela do značajne preraspodele tržišnih udela u segmentu snabdevanja poljoprivrede i gde postoje indicije na nenamensku potrošnju istog.

Dodatno, uspostavljanje mehanizma kontrole nabavke i korišćenja dizela za poljoprivrednike po beneficiranoj ceni iz Uredbe o ograničenju visine cena derivata nafte takođe nije razmatrano.

I pored intenzivne i kontinuirane kontrole nelegalne trgovine naftnim derivatima u zemlji, istu je neophodno nastaviti, uz obezbeđenje i razvoj kapaciteta inspeksijskih organa za obavljanje kontrolnih aktivnosti.

Kao i u prethodnom periodu, usled visokog nivoa akciza na tečni naftni gas TNG, koji je i među najvišim u regionu, destimuliše se korišćenje ovog ekološkog derivata.

Takođe, nedostatak akciza i niža poreska stopa od 10% za promet komprimovanog naftnog gasa CNG, sa druge strane, čini promet CNG-a konkurentnijim u odnosu na ostala pogonska goriva.

Problem koji je nakon stabilizacije tržišta naftnih derivata ponovo u fokusu je to što u međunarodnom putničkom i teretnom drumskom transportu vozila kupuju manje količine goriva u Srbiji, dok je sa druge strane sve veći broj domaćih prevoznika koji kupuju gorivo van Srbije usled povoljnije akcizne politike u zemljama regiona.

PREPORUKE SAVETA

- Imajući u vidu da je izmenama Zakona o akcizama u septembru 2023. godine sistemski uređeno regresiranje dela akcize za gorivo koje nabavljaju registrovana poljoprivredna gazdinstva, razmotriti ukidanje fiksirane cene evrodizela u Uredbi o ograničenju visine cene derivata nafte.
- Ukinuti Uredbu o ograničenju visine cena derivata nafte.
- Uvesti markiranje derivata koji se prodaju plovilima u domaćem saobraćaju.

- Ponovo uvesti refakciju akcize na gorivo koje se koristi u domaćem vodnom saobraćaju.
- Smanjiti nivo akciznog oporezivanja za TNG u cilju povećanja potrošnje ovog derivata.
- Primeniti opštu stopu PDV-a od 20% na potrošnju CNG-a i uvesti adekvatni nivo akciznog oporezivanja, radi eliminisanja efekata povlašćenog tretmana CNG-a u odnosu na ostala pogonska goriva.
- Zaključiti bilateralne sporazume o pravu transportera na povraćaj PDV-a na gorivo kupljeno u Srbiji sa Bugarskom, Turskom, Grčkom, Severnom Makedonijom i Crnom Gorom, kao i sa ostalim zemljama čiji kamioni koriste Srbiju kao tranzitnu zemlju.